

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ”
(для бакалаврів, спеціалістів)

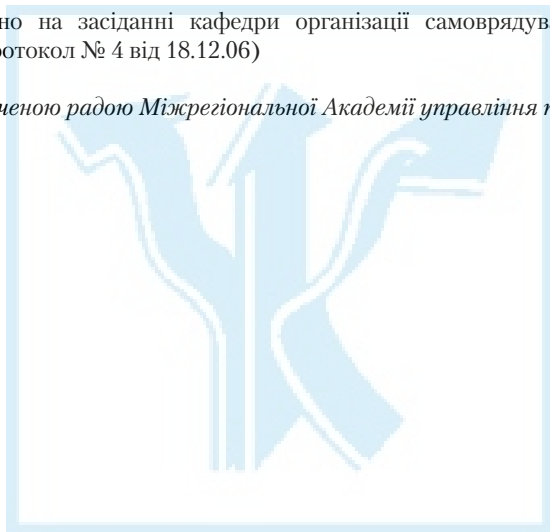
МАУП

Київ 2007

Підготовлено професором кафедри організації самоврядування
В. В. Омельчуком

Затверджено на засіданні кафедри організації самоврядування УВКІ
МАУП (протокол № 4 від 18.12.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Омельчук В. В. Навчальна програма дисципліни “Політика регіонального розвитку” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: МАУП, 2007. – 28 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Політика регіонального розвитку”, теми контрольних робіт, вказівки до виконання контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

“Політика регіонального розвитку” є базовою дисципліною, знання якої необхідне для ефективної діяльності фахівців у державному управлінні та місцевому самоврядуванні як теоретиків, так і практиків. Це обумовлено вивченням комплексу питань, пов'язаних з розвитком української державності, передусім ролі регіональних механізмів у виробленні та реалізації державної політики формування єдиного гуманітарного простору в Україні.

Метою курсу “Політика регіонального розвитку” є поглиблене вивчення студентами політики регіонального розвитку і шляхів її реалізації у процесі планування, прогнозування, вироблення, здійснення, забезпечення системності державної політики, передусім формування єдиного гуманітарного простору в Україні і на регіональному рівні, а також ознайомлення з нормативно-правовою базою регулювання відносин між державою та регіонами, взаємодії органів державної влади, управління, місцевого самоврядування різних рівнів у виробленні та реалізації політики регіонального розвитку. Особливої значущості ці процеси набувають через входження України до існуючої “Європи регіонів”.

Програмою дисципліни передбачено вивчення сучасних моделей і шляхів регіонального розвитку в Україні та Європі, стратегії, державних і відомчих програм у різних сферах державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування та шляхів їх втілення в життя.

Всебічне засвоєння матеріалу курсу дає змогу студентам **знати**:

- теоретичні і правові засади регіонального розвитку, його форми і методи для аналізу та вирішення регіональних проблем;
- основні напрями державної регіональної політики, становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні;
- теорію і практику планування та прогнозування регіонального розвитку, архітектурно-містобудівної діяльності, земельної, екологічної політики.

А також **уміти застосовувати**:

- категорії регіонального розвитку, сучасні методологічні підходи до формування державної регіональної політики та політики органів місцевого самоврядування;
- законодавчі акти, форми і методи регіонального управління, планування розвитку територій, регулювання земельних відно-

син, охорони довкілля для аналізу та вирішення регіональних проблем;

- технологію, форми й методи стратегічного прогнозування та оперативного планування розвитку регіону;
- адміністративні та економічні важелі управління регіональним розвитком;

визначати:

- оптимальні шляхи регіонального розвитку та значення регіонального управління для загальної системи державного управління;
- ефективність діючих форм і методів державного управління за результатами аналізу програм розвитку територій, вітчизняного й зарубіжного досвіду їх реалізації в контексті європейської інтеграції, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;
- показники розвитку регіону на найближчу й віддалену перспективи на основі сучасного стану справ за умови наявних ресурсів у межах чинного правового поля шляхом порівняння ресурсів і потреб;
- основні напрями вдосконалення організаційно-економічних механізмів забезпечення охорони навколишнього середовища регіону;
- пріоритетні напрями розвитку регіону, застосовуючи комплексний підхід до аналізу державної політики та за результатами вивчення показників суспільного життя, використовуючи методи кореляційно-регресивного аналізу;

розробляти:

- пропозиції (проекти) державних, регіональних і галузевих програм регіонального гуманітарного, соціального, економічного розвитку за результатами аналізу державної політики та стану регіону на основі методології конструювання моделей виходячи із ресурсного забезпечення та механізмів упровадження державно-управлінських рішень;
- пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази регіонального розвитку на підставі визначення юридичних властивостей і виявлених ознак її недосконалості за результатами вивчення й аналізу ефективності чинних нормативно-правових документів, існуючої практики регулювання суспільних відносин;

- проекти нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку підприємництва регіону, забезпечення функціонування господарських структур, побудованих на різних формах власності, у регіонах на засадах конституційно-правової регламентації законодавчого та нормотворчого процесів;
- внутрішню нормативну документацію (накази, розпорядження) щодо виконання завдань міжнародних, державних, регіональних, галузевих, міжгалузевих програм і проектів регіонального розвитку на засадах конкурсного відбору виконавців (тендер, грант, конкурс) шляхом застосування методів системного аналізу;
- практичні рекомендації для органів державної влади й місцевого самоврядування щодо вибору ефективних інструментів і варіантів економічного регулювання регіонального розвитку на основі методів порівняльного аналізу стану національного і регіональних ринків, ступеня лібералізації економіки й фінансової стабілізації, рівня ефективності приватизації;

аналізувати:

- проблеми, ресурсний потенціал і напрями регіонального розвитку;
- процеси становлення регіонального розвитку та його елементів, шляхи й методи вдосконалення структури його інституційного забезпечення, політико-правові проблеми управління регіонами, приймати відповідні управлінські рішення;

контролювати:

- виконання заходів регіонального розвитку, відповідних законодавчих і підзаконних актів у визначені терміни засобами адміністрування.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1 2 3 4	<p>Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи політики регіонального розвитку</p> <p>Сутність, об’єкт і функції політики регіонального розвитку</p> <p>Цілі, завдання, критерії політики регіонального розвитку</p> <p>Регіон в адміністративно-територіальній системі України</p> <p>Централізація і децентралізація в політиці регіонального розвитку</p>
5 6 7 8 9	<p>Змістовий модуль II. Історичні традиції в регіональному розвитку України</p> <p>Регіональний розвиток у Київській Русі</p> <p>Особливості розвитку регіонів України в литовсько-польську добу</p> <p>Полково-сотенна модель в адміністративно-територіальній системі Української козацької держави</p> <p>Українські регіони в XIX – на початку XX ст.</p> <p>Розвиток українських регіонів у радянську добу</p>
10 11 12 13 14	<p>Змістовий модуль III. Світові реалії політики регіонального розвитку</p> <p>Регіональний розвиток в Європейському Союзі</p> <p>Особливості розвитку регіонів: модель США</p> <p>Регіони та їхній розвиток в Канаді, Австралії та Новій Зеландії</p> <p>Розвиток регіонів у державах на пострадянському просторі</p> <p>Регіони в розвитку держав Азії, Африки, Латинської Америки та Океанії</p>
15	<p>Змістовий модуль IV. Організаційно-правові засади політики регіонального розвитку України</p> <p>Місцеві державні адміністрації та їх роль у реалізації політики регіонального розвитку</p>

1	2
16 17 18 19 20	<p>Органи місцевого самоврядування у регіональному розвитку</p> <p>Аналіз, його завдання, види та методи в політиці регіонального розвитку</p> <p>Планування регіонального розвитку: сутність, форми, методи</p> <p>Сталість розвитку регіону та методологія її оцінювання</p> <p>Прогнозування регіонального розвитку</p>
21 22 23 24 25	<p>Змістовий модуль V. Соціально-економічний розвиток регіону в Україні</p> <p>Організаційна структура управління соціально-економічним розвитком регіону</p> <p>Основні методи та важелі державного регулювання регіонального розвитку та управління трудовими ресурсами регіону</p> <p>Бюджетні ресурси регіону та фінансові ресурси регіональних підприємств</p> <p>Управління інвестиційною діяльністю регіону</p> <p>Земельні ресурси регіону, охорона навколишнього середовища і раціональне природокористування в регіоні</p>
26 27 28 29 30	<p>Змістовий модуль VI. Регіональні механізми реалізації державної політики щодо формування єдиного гуманітарного простору в Україні</p> <p>Реалізація державної мовної політики у регіоні та її особливості</p> <p>Управління культурними процесами у регіоні</p> <p>Церква та релігійні організації у гуманітарному просторі регіону</p> <p>Управління інтеграцією національних меншин і регіональні процеси</p> <p>Взаємодія органів влади, управління, місцевого самоврядування та самоорганізації населення у формуванні єдиного гуманітарного простору</p>
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ”

**Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи політики
регіонального розвитку**

***Тема 1. Сутність, об’єкт і функції політики регіонального
розвитку***

Сутність політики регіонального розвитку як навчальної дисципліни. Предмет політики регіонального розвитку. Функції політики регіонального розвитку. Основи теорії регіонального розвитку. Наукові основи розробки концепції регіонального розвитку. Понятійно-категоріальний апарат.

Література [17–19]

***Тема 2. Цілі, завдання, критерії політики регіонального
розвитку***

Цілі політики регіонального розвитку. Завдання політики регіонального розвитку. Критерії ефективності та практичної значущості політики регіонального розвитку. Чинники, пріоритети, напрями реалізації регіонального розвитку. Діагностика регіонального розвитку.

Література [17–19; 21]

***Тема 3. Регіон в адміністративно-територіальній системі
України***

Регіон. Регіоналізм. Адміністративно-територіальна система України. Регіон в адміністративно-територіальній системі України. Теоретичні основи регіонального управління. Територіальна організація влади в Україні. Реформування системи територіальної організації влади в контексті європейської інтеграції України.

Література [1; 17–19; 21]

***Тема 4. Централізація і децентралізація в політиці
регіонального розвитку***

Сутність управління регіоном. Організація управління розвитком регіону. Організаційно-правові аспекти регіонального управління.

Централізація і децентралізація в політиці регіонального розвитку в умовах ринкової економіки та інтеграції України у світову систему. Регіональна політика держави та її основні компоненти.

Література [1; 3; 17–19; 21]

Змістовий модуль II. Історичні традиції в регіональному розвитку України

Тема 5. Регіональний розвиток у Київській Русі

Полуддя. Інститут намісників. Великі та удільні князівства. Процеси структурних деформацій у XI–XIII ст. Формування регіональних ринків. Місцеві еліти та їхній вплив на відцентрові процеси.

Тема 6. Особливості розвитку регіонів України в литовсько-польську добу

Українські землі у складі ВКЛ і Польщі. Скасування автономності українських земель. Воєводства та землі. Національно-культурна, соціальна й економічна політика на українських землях та її особливості у регіонах.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 7. Полково-сотенна модель в адміністративно-територіальній системі Української козацької держави

Формування полково-сотенної системи та її розвиток у ході Національної революції 1648–1676 рр. Еволюція системи у період інкорпорації до складу Російської імперії. Особливості соціально-економічного та політичного розвитку українських регіонів у XVII–XVIII ст.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 8. Українські регіони в XIX – на початку XX ст.

Входження українських земель до складу Російської та Австрійської імперій (1772, 1793, 1795 рр.). Губернаторства. Генерал-губернаторства. Київське генерал-губернаторство. Особливості статусу Галичини та Буковини. Закарпаття. Комітати. Жупи.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 9. Розвиток українських регіонів у радянську добу

Утвердження радянської адміністративно-територіальної моделі в УРСР. Створення областей та районів. Молдавська АРСР у складі УРСР. Радянізація Західної України (з 1939 р.). Приєднання Буковини, Ізмаїльщини та Хотинщини (1940 р.). Долучення Закарпаття після Другої світової війни. Вхідження Криму до складу УРСР (1954 р.) та особливості його інтеграції у народно-господарський комплекс УРСР. Регіональний розвиток України у радянську добу.

Література [13; 17–19; 21]

Змістовий модуль III. Світові реалії політики регіонального розвитку

Тема 10. Регіональний розвиток в Європейському Союзі

Регіони в адміністративно-територіальних моделях Франції, Великої Британії, Німеччини. Посилення повноважень регіонів. “Європа регіонів”. Єврорегіони. Особливості статусу кантонів Швейцарії. Проблема регіонального сепаратизму. Каталонія. Галісія. Шотландія. Ольстерське, баскське та корсиканське питання.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 11. Особливості розвитку регіонів: модель США

Формування адміністративно-територіальної моделі США та її особливості. Штати та їхні повноваження у соціальному, економічному, гуманітарному розвитку. Взаємодія федеральних і муніципальних органів у регіональному розвитку. Інтеграція іммігрантів у гуманітарний простір США. Права автохтонного населення. Резервації.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 12. Регіони та їхній розвиток в Канаді, Австралії та Новій Зеландії

Особливості регіонального розвитку у провінціях Канади. Права індіанців Півночі. Квебек. Нью-Фаунленд. Австралійські штати. Адміністративно-територіальна система Нової Зеландії. Взаємодія федеральних і муніципальних органів та представницьких органів автохтонного населення.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 13. Розвиток регіонів у державах на пострадянському просторі

Регіональний розвиток Російської Федерації. Федеральні округи. Укрупнення регіонів. Загальнодержавні та федеральні програми та проекти розвитку територій. Регіональна політика у пострадянських державах Середньої Азії. Розвиток регіонів у державах Закавказзя.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 14. Регіони в розвитку держав Азії, Африки, Латинської Америки та Океанії

Розвиток регіонів у державах Азії. Особливості розвитку регіонів в Японії, Індії, Китаї та Південній Корей. Інституційне забезпечення регіонального розвитку в африканських державах. Латиноамериканські особливості розвитку регіонів. Мультирегіоналізм у державах Океанії.

Література [13; 17–19; 21]

Змістовий модуль IV. Організаційно-правові засади політики регіонального розвитку України

Тема 15. Місцеві державні адміністрації та їх роль у реалізації політики регіонального розвитку

Місцеві державні адміністрації. Обласна державна адміністрація. Районна державна адміністрація. Повноваження, функції та організаційна структура місцевих органів виконавчої влади. Кадрове та фінансове забезпечення діяльності. Напрями реформування місцевих органів виконавчої влади в Україні.

Література [13; 17–19; 21]

Тема 16. Органи місцевого самоврядування у регіональному розвитку

Органи місцевого самоврядування (ОМС). Обласна, міська, районна, районна у місті ради. Формування ОМС. Конституційно-правові засади МС в Україні. Завдання та повноваження ОМС. Функції та організаційна структура ОМС. Виключна компетенція рад. Повноваження виконавчих органів рад. Кадрове, матеріальне та фінансове забезпечення діяльності МС. Організація роботи органів і посадових осіб МС. Комунальна власність як матеріальна основа МС. Право

комунальної власності. Гарантії та відповідальність МС. Основні поняття та визначення. Управління комунальною власністю. Сучасна система МС в Україні. Напрями реформування МС в Україні. Муніципальні органи в зарубіжних країнах.

Література [15; 17–19; 21]

Тема 17. Аналіз, його завдання, види та методи в політиці регіонального розвитку

Аналіз у політиці регіонального розвитку. Аналіз регіонального розвитку. Аналіз розвитку економічних районів України. Види та методи аналізу регіонального розвитку. Стратегічний аналіз середовища. Характеристика внутрішнього стану регіону та регіональних інституцій.

Література [3; 15; 17–19, 21]

Тема 18. Планування регіонального розвитку: сутність, форми, методи

Сутність, форми та методи планування регіонального розвитку та його еволюція. Макропропорції у плануванні. Цільове орієнтування стратегії та визначення пріоритетів. Система стратегічного планування регіонального розвитку та її складові. Сутність, форми, методи та особливості стратегічного планування регіонального розвитку. Етапи та функції стратегічного планування. Технологія стратегічного планування та організаційне забезпечення його процесу. Моделі системи стратегічного планування. Довгострокові документи стратегічного планування. Пріоритети стратегії регіонального розвитку у державному управлінні. Середньострокові документи стратегічного планування. Розробка програм розвитку регіонів і стратегія євроінтеграції України. Розробка стратегічного плану регіональних інституцій: аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів; визначення місії та стратегічних цілей; розробка програми інституцій; показники оцінки діяльності; фінансовий план. Впровадження стратегії. Оцінювання (вимірювання) та моніторинг результатів реалізації стратегій регіонально розвитку.

Література [3; 17–19; 21; 25]

Тема 19. Сталість розвитку регіону та методологія її оцінювання

Сталість розвитку регіону. Оцінювання сталості розвитку регіону та його критерії. Комплексність оцінювання сталості розвитку регіону. Регіон у системі територіального розміщення продуктивних сил України. Спеціалізація регіонів України. Регіональна соціально-економічна політика. Вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів.

Література [17; 18; 25]

Тема 20. Прогнозування регіонального розвитку

Прогнозування: поняття, сутність, форми та методи. Система прогнозів. Порядок розроблення прогнозів. Прогнозування регіонального розвитку. Довгострокове, середньострокове та короткострокове прогнозування. Макропропорції у прогнозуванні.

Література [3; 18; 19; 25; 29]

Змістовий модуль V. Соціально-економічний розвиток регіону в Україні

Тема 21. Організаційна структура управління соціально-економічним розвитком регіону

Організаційно-правові засади управління соціально-економічним розвитком регіону. Міська та регіональна інфраструктура як об'єкт управління. Виробнича інфраструктура регіону (міста, території). Соціальна інфраструктура населених пунктів (міста). Розвиток транспортної інфраструктури регіону. Житлова політика. Наукова інфраструктура міста. Соціально-економічна інфраструктура комунікаційного комплексу регіону. Регуляторні акти щодо соціально орієнтованої системи надання громадських послуг. Управління соціально-економічними відносинами у сфері комунікацій. Реалізація політики економічного зростання у сфері надання громадських послуг. Засади побудови соціально-економічної інфраструктури комунікаційного комплексу. Опрацювання засобів управління, облаштування інфраструктури, підвищення продуктивності системи. Базове становище управління соціально-економічними відносинами у сфері комунікаційних послуг. Обґрунтування стратегій розвитку комунікаційної системи міста та регіону. Практичні аспекти реалізації політики еко-

номічного зростання у сфері надання громадських послуг. Структурні перетворення у взаємовідносинах місцевого самоврядування з підприємствами та організаціями комунікаційного обслуговування.

Регіональні ринки. Формування інфраструктури регіональних ринків і механізми їх регулювання. Регіональний маркетинг.

Література [17–19; 21]

Тема 22. Основні методи та важелі державного регулювання регіонального розвитку та управління трудовими ресурсами регіону

Основні методи державного регулювання регіонального розвитку. Важелі державного регулювання. Облік і контроль.

Трудові ресурси регіону та сучасні тенденції їх розвитку. Трудові ресурси як багатовимірна категорія управління. Регіональні особливості відтворення трудових ресурсів у період ринкових трансформацій економіки. Правове регулювання процесу управління трудовими ресурсами регіону. Методи оцінювання використання трудових ресурсів регіону. Системний підхід до управління трудовими ресурсами регіону. Проблеми ефективного використання трудових ресурсів регіону.

Література [6; 17–19; 21]

Тема 23. Бюджетні ресурси регіону та фінансові ресурси регіональних підприємств

Бюджетні ресурси регіону. Концептуальні засади формування місцевих бюджетів. Принципи формування доходної частини бюджетів регіонів. Видатки. Міжбюджетні трансферти. Фінансові ресурси регіональних підприємств. Фінанси місцевих органів влади. Бюджети місцевих органів влади (місцеві бюджети). Субвенції з Державного бюджету України. Місцеві податки та збори. Повноваження міських органів влади та управління у сфері бюджету та фінансів. Фінансово-кредитні ресурси місцевого самоврядування. Фінансовий аналіз ресурсів регіону.

Література [8; 9; 17–19; 21]

Тема 24. Управління інвестиційною діяльністю регіону

Значення інвестицій для розвитку України та її регіонів. Види інвестиційних ризиків та методи їх оцінювання. Оцінювання інвес-

тиційної привабливості регіону. Інвестиційний рейтинг регіону. Формування регіональних інвестиційних програм. Системна регіональна інвестиційна політика: напрями та принципи. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Депресивні регіони та механізми інвестування їх розвитку. Спеціальні (вільні) економічні зони.

Література [17–19; 21]

Тема 25. Земельні ресурси регіону, охорона навколишнього середовища і раціональне природокористування в регіоні

Ресурсний потенціал регіонів. Основні напрями земельної політики в Україні та її регіональні особливості. Становлення земельного ринку. Земельний кадастр. Генеральні плани. Зонінг. Принципи регулювання земельних відносин у населених пунктах. Оцінювання землі. Види документів, які регулюють розвиток населених пунктів. Система земельно-реєстраційних заходів. Містобудівна діяльність. Оцінювання міських територій. Принципи платного характеру використання землі. Організаційно-інформаційне забезпечення управління земельними ресурсами регіону.

Регіональна екологічна політика. Нормативно-правові засади охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування. Форми і методи ефективного природокористування регіону. Екологічна безпека регіону. Запровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Література [17–19; 21]

Змістовий модуль VI. Регіональні механізми реалізації державної політики щодо формування єдиного гуманітарного простору в Україні

Тема 26. Реалізація державної мовної політики в регіоні та її особливості

Управління освітою в регіоні. Гуманізація та гуманітаризація освітнянського процесу в регіоні. Фінансове та кадрове забезпечення державної освітнянської політики на регіональному рівні. Реалізація державної мовної політики в інформаційному просторі регіону. Шляхи

оптимізації вироблення та реалізації регіональної освітянської політики. Інформаційна політика у регіоні.

Література [11; 12; 14; 24]

Тема 27. Управління культурними процесами в регіоні

Розвиток культурної інфраструктури. Нормативно-правове, кадрове, фінансове забезпечення культурних процесів у регіоні. Регіональні особливості культурних процесів в Україні. Формування регіональних культурних програм. Охорона національної культурної спадщини України у регіоні.

Література [11; 12; 14]

Тема 28. Церква та релігійні організації у гуманітарному просторі регіону

Взаємодія органів державної влади, регіонального управління, місцевого самоврядування та самоорганізації населення з Церквою та релігійними організаціями. Нормативно-правова база діяльності Церкви та релігійних організацій у регіоні. Діяльність УПЦ, УАПЦ, УПЦ-КП, УГКЦ у регіонах. Проблема єдиної Православної Помісної Соборної Церкви. Церква та релігійні організації у культурно-духовному житті регіону.

Література [11; 12; 45]

Тема 29. Управління інтеграцією національних меншин і регіональні процеси

Репатріація та адаптація. Представницькі органи національних меншин. Національні меншини у соціальному та політичному житті регіону. Залучення національних меншин до культурних процесів регіону. Регіональні етнічні особливості. Управління адаптацією національних меншин до українських соціокультурних процесів в Автономній Республіці Крим. Загальнодержавні та регіональні адаптаційні програми.

Література [2; 10; 24; 36]

Тема 30. Взаємодія органів влади, управління, місцевого самоврядування та самоорганізації населення у формуванні єдиного гуманітарного простору

Взаємодія органів державної влади, регіонального управління, місцевого самоврядування та самоорганізації населення в забезпеченні реалізації програм регіонального розвитку. Взаємодія центральних і місцевих органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування при формуванні єдиного гуманітарного простору в Україні та її регіональні особливості. Регіональні особливості політичного менеджменту.

Література [3; 20; 21; 29; 33]

ТЕМИ КОТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Сутність, об'єкт та функції політики регіонального розвитку.
2. Цілі, завдання, критерії політики регіонального розвитку.
3. Регіон в адміністративно-територіальній системі України.
4. Моделі адміністративно-територіальних реформ в Україні.
5. Динаміка регіонального розвитку.
6. Планування регіонального розвитку.
7. Прогнозування регіонального розвитку.
8. Роль політики регіонального розвитку в Україні та зарубіжних країнах.
9. Централізація і децентралізація в політиці регіонального розвитку.
10. Територіальна організація влади в Україні.
11. Реалізація державної мовної політики в регіоні та її особливості.
12. Управління культурними процесами в регіоні.
13. Церква та релігійні організації в регіональних гуманітарних процесах.
14. Управління міжетнічною інтеграцією в регіональному розвитку.
15. Взаємодія органів державної влади і місцевого самоврядування в реалізації державної політики формування єдиного гуманітарного простору.
16. Сучасні механізми й методи залучення кредитних та інвестиційних ресурсів в економіку регіону.
17. Регіональна екологічна політика.
18. Бюджетні ресурси регіону.

19. Повноваження, функції та організаційна структура місцевих органів виконавчої влади.
20. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні.
21. Сталість розвитку регіону.
22. Організаційно-правові засади управління соціально-економічним розвитком регіону.
23. Виробнича інфраструктура регіону (міста, території).
24. Соціальна інфраструктура населених пунктів.
25. Розвиток транспортної інфраструктури регіону.
26. Регіональна житлова політика.
27. Наукова інфраструктура регіону.
28. Соціально-економічна інфраструктура комунікаційного комплексу регіону.
29. Регіональні особливості земельної політики в Україні.
30. Відтворення трудових ресурсів регіонів.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Згідно із навчальним планом студенти (слухачі) виконують контрольну роботу. Номер варіанта контрольної роботи студент визначає самостійно за останньою цифрою номера своєї залікової книжки.

Контрольна робота виконується на аркушах паперу формату А4, її обсяг — щонайменше 12 сторінок друкованого тексту (Times New Roman, 14). Для чіткого та послідовного викладу матеріалу необхідно скласти план контрольної роботи, який має містити такі обов'язкові структурні частини:

вступ (обсяг — 2 сторінки) — висвітлюються суть і значення теми;

основна частина — розкривається зміст питань теми роботи, наводяться зауваження;

висновки — підсумовується зібраний матеріал та містяться пропозиції;

список літератури — наводяться використані джерела, на які даються посилання в тексті.

Контрольна робота оформлюється відповідно до методичних вимог. На титульній сторінці необхідно вказати тему роботи, прізвище та ім'я виконавця, групу та навчальний структурний підрозділ (інститут, кафедру), де навчається студент, дату виконання, поставити власний підпис.

У встановлений термін контрольна робота подається для перевірки на кафедрі. До заліку студент допускається, якщо контрольну роботу оцінено позитивно.

У ході написання контрольної роботи студент має використовувати вітчизняні та зарубіжні інформаційні матеріали, самостійно проводити пошук документальної та фактографічної інформації, здійснювати систематизацію та узагальнення даних, виявляти ключові моменти, використовувати електронну пошту та телеконференції, застосовуючи методи пошуку в мережі Інтернет. У разі необхідності слід проводити реферування документів, формуючи власні погляди на явища, події та процеси, базуючись на знанні граматичних форм.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте сутність політики регіонального розвитку.
2. Критерії та показники динаміки регіонального розвитку.
3. Цілі політики регіонального розвитку.
4. Проаналізуйте сучасні механізми й методи залучення кредитних та інвестиційних ресурсів в економіку регіону.
5. Охарактеризуйте процес формування та виконання місцевих бюджетів і фінансів.
6. Особливості регіонального розвитку на сучасному етапі розвитку України.
7. Категорії регіонального управління, місцевого самоврядування, сучасні методологічні підходи до формування регіональної політики та політики органів місцевого самоврядування щодо регіонального розвитку.
8. Основні складові комунікаційного забезпечення регіонів.
9. Особливості розвитку регіональної інфраструктури в Україні.
10. Поясніть необхідність збалансованої місцевої фінансово-бюджетної політики як складової сталого регіонального розвитку.
11. Сутність сучасних механізмів і методів залучення кредитних та інвестиційних ресурсів в економіку регіону.
12. Охарактеризуйте власну податкову базу місцевого самоврядування, кредитоспроможність місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, регіональні накопичення та фінансові ринки.
13. Сутність формування та розвитку інфраструктури населених пунктів регіону.

14. Проаналізуйте перспективні напрями у сфері регулювання земельних відносин у регіоні.
15. Засадничі принципи регіонального розвитку.
16. Оцініть фактори, що впливають на соціально-економічне становище регіону, його ресурсний потенціал, спеціалізацію та місце в системі територіального розміщення продуктивних сил України.
17. Охарактеризуйте системний підхід до визначення стратегії розвитку комунікаційної системи.
18. Проаналізуйте механізми й методи управління економікою регіону виходячи із завдань економічної реформи.
19. Основні напрями державної регіональної політики.
20. Основні напрями дослідження політики регіонального розвитку.
21. Методи визначення ефективності регіонального розвитку.
22. Особливості управління трудовими ресурсами регіону.
23. Охарактеризуйте стан нормативно-правової бази регіонального розвитку та шляхи її вдосконалення.
24. Причини неефективності функціонування житлово-комунального господарства регіону.
25. Оцініть пріоритетні напрями використання бюджетних ресурсів.
26. Технологія, форми й методи стратегічного прогнозування та оперативного планування розвитку регіону.
27. Охарактеризуйте шляхи залучення додаткових коштів для вирішення нагальних і перспективних проблем розвитку регіону.
28. Проаналізуйте політико-правові проблеми управління регіонами.
29. Оцініть кредитні ризики та кредитні рейтинги регіонів.
30. Основні напрями реформування адміністративно-територіальної системи в сучасній Україні.
31. Охарактеризуйте показники розвитку регіону на найближчу й віддалену перспективи на основі сучасного стану справ за умови наявних ресурсів у межах чинного правового поля шляхом порівняння ресурсів і потреб.
32. Проблема запровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій у регіонах.
33. Порівняйте доходи та видатки місцевих бюджетів.
34. Структура фінансово-кредитних ресурсів регіону.
35. Регіональні інвестиційні програми.
36. Головні напрями стратегії регіонального розвитку.

37. Підготуйте пропозиції щодо проведення збалансованої регіональної фінансово-бюджетної політики.
38. Охарактеризуйте комунікативне забезпечення регіону.
39. Оцініть розробку стратегій економічного розвитку регіону.
40. Сутність нормативно-правового середовища функціонування й реформування інфраструктури регіону.
41. Теорія та практика місцевих фінансів зарубіжних країн.
42. Напрями змін основних характеристик трудових ресурсів регіону.
43. Порядок підготовки внутрішньої нормативної документації щодо виконання завдань програм і проектів регіонального розвитку.
44. Особливості управління трудовими ресурсами регіону.
45. Елементи підготовки практичних рекомендацій для органів державної влади й місцевого самоврядування щодо вибору ефективних інструментів і варіантів економічного регулювання регіонального розвитку на основі методів порівняльного аналізу стану національного і регіональних ринків, ступеня лібералізації економіки й фінансової стабілізації, рівня ефективності приватизації.
46. Особливості транспортної інфраструктури регіону.
47. Сутність регіональної житлової політики.
48. Основні риси процесу адаптації національних меншин до регіональних гуманітарних процесів.
49. Особливості взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з Церквою та релігійними організаціями у регіонах.
50. Основні та альтернативні джерела поповнення місцевих бюджетів, пріоритетні напрями використання бюджетних ресурсів.
51. Управління соціально-економічними відносинами та інфраструктурою комунікаційного забезпечення у регіонах України.
52. Сучасні тенденції розвитку трудових ресурсів регіонів.
53. Що таке збалансованість фінансово-інвестиційних ресурсів регіону?
54. Регіональні особливості основних та альтернативних джерел поповнення місцевих бюджетів.
55. Значення соціальної інфраструктури населених пунктів для регіонального розвитку.
56. Місце і роль місцевих фінансів в економічній системі держави.
57. Основні принципи та перспективи ефективного використання трудових ресурсів регіону.

58. Основні проблеми реалізації державної мовної політики у регіонах і шляхи їх подолання.
59. Сутність типової моделі процесу планування регіонального розвитку.
60. Особливості наукової інфраструктури регіону та її значущість у регіональному розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Адміністративно-територіальний* устрій України. Проблемні питання та можливі шляхи їх вирішення / С. О. Сивоконь, В. А. Яцюк, А. П. Засць, О. Я. Матвішин та ін.; За ред. В. Г. Яцюби. — К., 2003. — 321 с.
2. *Антонюк О. В.* Основи етнополітики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2005. — 432 с.
3. *Бакуменко В. Д.* Формування державно-управлінських рішень: Проблеми теорії, методології, практики. — К.: Вид-во УАДУ, 2000. — 328 с.
4. *Бюджет* міста Києва на 2006 рік // Хрещатик. — 1996. — 12 верес. (спецвипуск).
5. *Воронков А. А.* Методы анализа и оценки государственных программ в США. — М.: Наука, 1986. — 190 с.
6. *Дехтяренко Ю.* Стратегія розвитку міста: територіально-планувальний аспект // Управління сучасним містом. — 2001. — № 1–3. — С. 86–99.
7. *Європейська* хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої та регіональної демократії в Україні: Наук.-практ. посіб. / Упоряд.: О. В. Бейко, А. К. Гук, В. М. Князев; За ред. М. О. Пухтинського, В. В. Толкованова. — К.: Крамар, 2003. — 396 с.
8. *Завгородній Є. В.* Стимулювання розвитку регіонів // Бюл. Дніпропетровського обласного управління юстиції. — 2006. — № 1. — С. 27–32.
9. *Зайченко О. П., Кузнєцова І. С., Львчук В. П.* Регіональна політика підтримки інноваційної діяльності в малому бізнесі. — К.: НДІСЕП, 2005. — 101 с.
10. *Збірка* документів Ради Європи, ратифікованих Україною. — К.: Фенікс, 2006. — 496 с.

11. *Звернення* Президента України до Верховної Ради України 9 лютого 2006 року // Економіст. — 2006. — № 2 (лютий). — С. 12–17.
12. *Інформаційні* матеріали про роботу Кабінету Міністрів України за дев'ять місяців 2005 року. — К., 2006. — 87 с.
13. *Коліушко І. Б.* Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. — К.: Факт, 2002. — 260 с.
14. *Кононенко П.* Українська освіта у світовому просторі // Освіта. — 2006. — №40 (5224). — 11–18 жовт. — С. 2–7.
15. *Куйбіда В. С.* Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. — К.: МАУП, 2004. — 432 с.
16. *Міграція* населення України у 2005 році. — К.: Держ. комітет статистики України, 2006. — 104 с.
17. *Павлов В. І.* Політика регіонального розвитку в умовах ринкової трансформації (Теоретико-методологічні аспекти та механізми реалізації). — Луцьк, 2000. — 580 с.
18. *Регіональне управління*: Навч. посіб. / Л. М. Зайцева, С. М. Серьогін, Н. Й. Коніщева та ін.; За наук. ред. Л. М. Зайцевої. — Д.: ДФ УАДУ, 2000. — 240 с.
19. *Романюк С. А.* Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості. Регіональні дослідження. — К.: Вид-во УАДУ, 2001. — 112 с.
20. *Смирная В. М.* Маркетинговые исследования регионального рынка образования // Зб. наук. пр. Східноукраїнського національного університету. — Луганськ: Вид-во СНУ, 2000. — С. 168–169.
21. *Стеченко Д. М.* Управління регіональним розвитком: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2000. — 223 с.
22. *Стеченко Д. М.* Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посіб. — К.: Вікар, 2002. — 374 с.
23. *Строкань Т. М.* Організаційна роль житлово-комунального господарства міста в забезпеченні його благоустрою // Регіональні перспективи. — 2000. — № 5.
24. *Образование* в Автономной Республике Крым. 2005 год. — Симферополь: ОАО “СГТ”, 2006. — 192 с.
25. *План дій для нового міністра*: Практ. посіб. / Т. Мотренко, А. Вишневецький, В. Баєв, А. Бондаренко; За заг. ред. Т. Мотренка. — К.: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2006. — 352 с.
26. *Послання* Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2000 році. — К.: Ін-

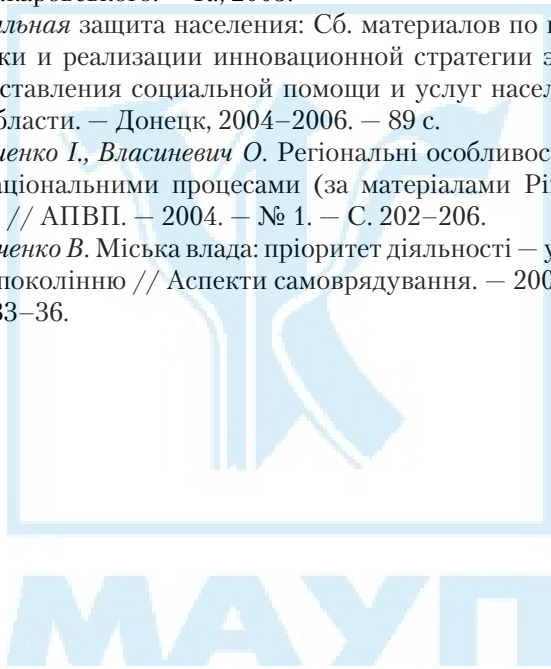
- формаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2001. — 404 с.
27. *Пропозиції* Верховної Ради України щодо основних напрямів бюджетної політики на 2007 рік // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — 6 жовт.
  28. *Пропозиції* Президенту: нова хвиля реформ. — К.: Комісія “блакитної стрічки”, 2005. — 104 с.
  29. *Тертичка В. В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. — К.: Основи, 2002. — 750 с.
  30. *Харьковский Б. Т., Бережной О. Н.* Методы переработки бытовых отходов города // Зб. наук. пр. Східноукраїнського національного університету. — Луганськ: Вид-во СНУ, 2000.
  31. *Цветков В. В.* Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). — Харків: Право, 1996. — 164 с.
- Додаткова*
32. *Батанов О. В.* Територіальна громада — основа місцевого самоврядування. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 260 с.
  33. *Бугай С. Н., Афанасьева Л. Ф., Лисак Н. В., Макеєва Т. И.* Информационно-коммуникационная система государственного управления региональной политикой как составляющая “электронного правительства” // Информация, анализ, прогноз — стратегические рычаги эффективного государственного управления: Тезисы докладов: Материалы V Междунар. науч.-практ. конф. — К.: УкрИНТЭИ, 2006. — С. 28–37.
  34. *Бутирська Т.* Державне будівництво: концептуальна трансформація // Зб. наук. пр. НАДУ. — 2005. — Вип. 2. — С. 20–29.
  35. *Вівчарик М. М.* Україна від етносу до нації: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2004. — 239 с.
  36. *Гакман С.* Державне регулювання процесів запобігання етнополітичним конфліктам у контексті транскордонного співробітництва // Зб. наук. пр. НАДУ. — 2005. — Вип. 2. — С. 166–176.
  37. *Грицяк І.* Моделі регіонального та місцевого рівнів європейського управління // Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід: Зб. матеріалів та документів / Наук. ред. М. Пухтинський. — К.: Атика, 2006. — С. 269–279.

38. *Доля І., Пожидаєв Є.* Проблема реформування системи місцевого самоврядування: погляд з регіону (соціологічний аспект) // *Аспекти самоврядування.* — 2005. — № 5 (31). — С. 13–17.
39. *Заєць А.* Законодавче забезпечення реформи місцевого самоврядування і адміністративно-територіального устрою України // *Матеріали наук.-практ. семінару “Реформування місцевого самоврядування в контексті конституційної реформи”.* Засідання Спільки секретарів місцевих рад, 23–24 червня 2005 року, м. Бердянськ. — К., 2005.
40. *Здіорук С. І.* Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття. — К.: Знання України, 2005. — 552 с.
41. *Інноваційні шляхи муніципального розвитку (сучасний стан, прогнози, проекти і програми).* XI Всеукраїнські муніципальні слухання, м. Бердянськ 18–20 вересня 2006 року. — К.: Логос, 2006. — 50 с.
42. *Інститути та інструменти розвитку територій. На шляху до європейських принципів /* За ред. С. Максименка. — К.: Міленіум. — 244 с.
43. *Іщенко О.* Адміністрація Президента України як інструмент державної регіональної і муніципальної політики // *Президент України та державна регіональна і муніципальна політика: Зб. матеріалів та документів /* За заг. ред. О. Дьоміна. — К.: Логос, 2002.
44. *Іщенко О.* Кадрове забезпечення місцевого та регіонального розвитку // *Зб. наук. пр. НАДУ.* — 2004. — Вип. 1. — С. 3–13.
45. *Кальниш Ю.* Інституціональні особливості аналітичного супроводу процесів вироблення та реалізації державної політики в сучасній Україні // *Вісн. Нац. акад. держ. управління при Президентові України.* — 2006. — Вип. 2. — К.: Вид-во НАДУ, 2006. — С. 36–43.
46. *Карий О.* Інтернет-сторінки органів місцевого самоврядування деяких міст України // *Аспекти самоврядування.* — 2005. — № 4(30). — С. 28–35.
47. *Кобзар І. М.* Концептуальні підходи до вирішення мовних проблем на Донеччині // *Вісн. Донецького держ. ун-ту економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського.* — 2006. — №2 (30). — С. 143–149.
48. *Ковальчук Л.* Доступ до культурного розмаїття: бібліотечне обслуговування етнічних громад Києва // *Бібліотеки України в Криму 2006: Зб. доп. і виступів науковців і фахівців України на міжнар.*

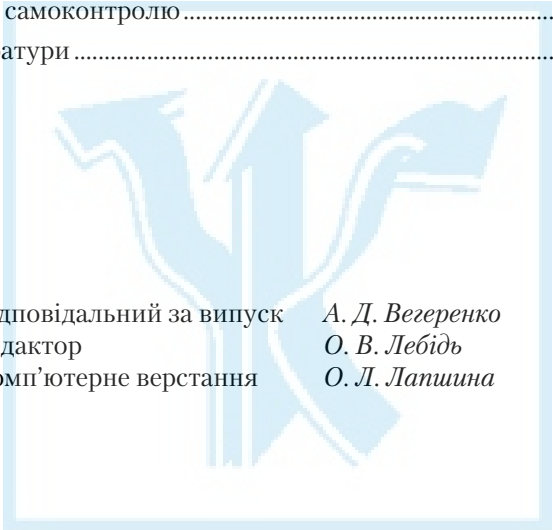
- конф. “Крим-2006”, червень 2006 р., м. Судак, АРК. — К.: НІБ України, 2006. — С. 67–72.
49. *Козловський І.* Стан і тенденції розвитку релігійної ситуації державно-церковних відносин на Донеччині // *Донецький вісн. Наук. товариства ім. Шевченка.* — Серія “Філософія. Культура. Політика. Педагогіка”. Том 13. — Донецьк: Український культурологічний центр, 2006.
50. *Лопушинський І.* Відродження національної свідомості та самосвідомості як першочергова місія нової української влади // *Вісн. НАДУ.* — 2006. — Вип. 2. — С. 376–382.
51. *Максюта А.* Удосконалення бюджетного законодавства в контексті проведення адміністративно-територіальної реформи // *Матеріали наук.-практ. семінару “Реформування місцевого самоврядування в контексті конституційної реформи”.* Засідання Співки секретарів місцевих рад, 23–24 червня 2005 року, м. Бердянськ. — К., 2005.
52. *Нижник Н. Р., Машков О. А.* Системний підхід в організації державного управління. — К.: Вид-во УАДУ, 1998. — 160 с.
53. *Невелєв О. М., Данилишин Б. М.* Сталий розвиток регіону: стратегічні напрями і механізми. — К., 2002. — 127 с.
54. *Пал Л.* Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. — К.: Основи, 1999.
55. *Плющ Р. М.* Формування структури місцевого самоврядування: організаційно-управлінський аспект. — Херсон: Вид-во ВАТ “ХМД”, 2006. — 396 с.
56. *Поляк О. В.* Механізми надання управлінських послуг органами влади. — Автореф. дис. ... канд. наук з державного управління. — Львів, 2006. — 20 с.
57. *Президент України та державна регіональна і муніципальна політика:* Зб. матеріалів та документів / За заг. ред. О.Дьоміна. — К.: Логос, 2002. — 236 с.
58. *Проблеми децентралізації: національний і міжнародний досвід:* Зб. матеріалів та документів / Наук. ред. М. Пухтинський. — К.: Атика, 2006.
59. *Проблеми залучення молоді до процесу прийняття рішень на місцевому і регіональному рівнях:* Матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 15–16 грудня 2005 р. / Ред. кол. І. Д. Бех (гол. ред.) та ін. — Тернопіль: Тернограф, 2006.

60. *Пухтинський М.* Концептуальні підходи до перспектив місцевого і регіонального розвитку // Президент України та державна регіональна і муніципальна політика: Зб. матеріалів та документів / За заг. ред. О. Дьоміна. — К.: Логос, 2002.
61. *Реформа* для людини: Зб. матеріалів про шляхи реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні / За ред. А. А. Москалюка. — К., 2005. — 238 с.
62. *Розробка* та реалізація стратегій розвитку територіальних громад: вітчизняний досвід / За ред. С. Максименка, В. Нудельмана, І. Санжаровського. — К., 2003.
63. *Соціальна* заштита населення: Сб. материалов по вопросам разработки и реализации инновационной стратегии эффективного предоставления социальной помощи и услуг населению Донецкой области. — Донецк, 2004–2006. — 89 с.
64. *Тимошенко І, Власиневич О.* Регіональні особливості управління міжнаціональними процесами (за матеріалами Рівненської області) // АПВП. — 2004. — № 1. — С. 202–206.
65. *Удовиченко В.* Міська влада: пріоритет діяльності — у сприянні новому поколінню // Аспекти самоврядування. — 2005. — № 5(31). — С. 33–36.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
“Політика регіонального розвитку”	6
Зміст дисципліни	
“Політика регіонального розвитку”	8
Теми контрольних робіт.....	17
Вказівки до виконання контрольної роботи	18
Питання для самоконтролю	19
Список літератури	22

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. В. Лебідь*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Лапшина*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2914

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП